

Кириченко А.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Анотація. В дослідженні проаналізовано динаміку та структуру зайнятого та безробітного населення за регіонами, обґрунтовано тенденції розвитку зайнятості, а також запропоновано шляхи скорочення рівня безробіття в регіонах України.

Ключові слова. Зайнятість, безробіття, ринок праці, регіони, регіональний рівень, державна служба зайнятості, соціальна безпека, страхування безробіття.

Проблема дослідження та її актуальність. Проблеми ефективної зайнятості та запобігання масового безробіття населення мають важливе значення в забезпеченні розвитку економіки та соціальної безпеки будь-якої країни. Ринок праці визначає функціонування економічної системи в цілому та відповідає за економічне зростання. На кон'юнктуру ринку праці впливає велика кількість факторів, а тому формування ринку праці є однією з найскладніших економічних та соціальних проблем України, а проблема зростання безробіття та падіння зайнятості є найгострішою.

Вирішенням вищезгаданої проблеми займалась велика кількість науковців. Можна виділити наукові праці К. В. Бондаревської, А. О. Аксьонової [1], Н. В. Волкової [2], О. І. Замори, Л. В. Яреми [4], І. В. Ткаченка, Т. О. Бейгул [7], Є. О. Торшина [8] та інших [6].

Предметом дослідження є ринок праці України та його окремі складові.

Мета дослідження – виявити тенденції, що характеризують динаміку зайнятості та безробіття на регіональному рівні і запропонувати заходи поліпшення ситуації, що склалась.

Для досягнення поставленої мети у ході роботи були поставлені такі *завдання*: дослідити динаміку зайнятого та безробітного населення (регіональний розріз); обґрунтувати тенденції розвитку зайнятості в регіонах України; запропонувати шляхи скорочення рівня безробіття.

Методи дослідження. В дослідженні були використані такі методи наукового пізнання: статистичного спостереження та групування, відносних та середніх величин, аналізу ряду динаміки, табличного представлення даних.

Вихідні дані. Власні дані, які вдалося створити та обробити в процесі роботи з даними офіційних статистичних збірників та наукових публікацій вчених з використанням представлених вище методів дослідження.

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

Результати дослідження. Починаючи з 2000 р. і до початку фінансово-економічної кризи 2008 року ринок праці в Україні розвивався на фоні високих темпів економічного зростання, що забезпечило збільшення зайнятості населення та зниження рівня безробіття. Проте з початком кризи ситуація на ринку праці змінилась – відбулося скорочення зайнятості населення [6, с. 54].

Сьогодні зниження чисельності населення та зменшення економічно активного населення України призводить до загрозливих наслідків на ринку праці. Але крім цих вкрай негативних трендів, в Україні одночасно спостерігаються досить значні обсяги безробіття серед населення та неефективне використання робочої сили. Все це чинить вплив на рівень соціальної безпеки країни. Одним із напрямів вирішення проблеми безробіття задля зміцнення рівня соціальної безпеки є ефективна підтримка пошуку роботи через страхування безробіття [5, с. 127].

Основні показники зайнятості та безробіття в Україні наведено в *таблиці 1*.

Таблиця 1

Основні показники зайнятості та безробіття населення України в 2014-2018 рр.*

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Зайняте населення, в середньому, млн. осіб					
у віці 15-70 років	18,1	16,4	16,3	16,2	16,4
працездатного віку	17,2	15,7	15,6	15,5	15,7
Рівень зайнятості населення, % до всього населення відповідного віку					
у віці 15-70 років	56,6	56,7	56,3	56,1	57,1
працездатного віку	64,5	64,7	64,2	64,5	66,1
Безробітне населення (за методологією МОП), в середньому, млн. осіб					
у віці 15-70 років	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6
працездатного віку	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6
Рівень безробіття населення (за методологією МОП), % до економічно активного населення відповідного віку					
у віці 15-70 років	9,3	9,1	9,3	9,5	8,8
працездатного віку	9,7	9,5	9,7	9,9	9,1

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

Кількість зареєстрованих безробітних та вакансій					
Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб	458,6	461,1	407,2	352,5	322,9
Кількість вакансій, тис. одиниць	35,3	25,9	36,0	50,4	58,4
Навантаження незайнятого (безробітного) населення на одну вакансію	14	19	11	7	6
Допомога по безробіттю					
у середньому на 1 особу, грн	1 232	1 444	1 997	2 331	2 876
у % до законодавчо встановленого мінімального рівня оплати праці	101,1	104,8	124,8	72,8	77,2

*Джерело: розробка автора за даними [3].

**Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій.

Аналіз даних таблиці дає підстави стверджувати, що у 2018 р. кількість зайнятого населення в Україні в віці 15-70 років дорівнювала 16,4 млн осіб (працездатного – 15,7 млн осіб). Слід відзначити, що динаміка зайнятого населення у віці 15-70 років впродовж 5 років мала тенденцію до поступового зниження. Однак незначне підвищення чисельності зайнятого населення в країні все ж було зафіксоване в 2018 р.

Рівень зайнятості з 2014-2018 рр. зріс із 56,6% до 57,1%. Зростання рівня зайнятості відбулося в усіх регіонах [4, с. 63]. Найвищий рівень зайнятості спостерігався в 2018 р. у м. Києві (62,6%), Харківській (61,4%), Дніпропетровській (58,6%), Київській (58,5%), Сумській (58,4%) та Миколаївській (58,1%) областях, а найнижчий – у Тернопільській (52,7%), Донецькій (50,0%) та Волинській (49,5%) областях.

Порівняно з 2014 р. рівень безробіття в Україні у 2017 р. підвищився на 0,2%, а в 2018 р. можна спостерігати зниження рівня безробіття до 8,8%. Зареєстрованих безробітних у 2018 р. стало менше – 341,7 тис. осіб.

Рівень безробіття (за методологією МОП) скоротився з 9,3% у 2014 р. до 8,8% у 2018 р. Скорочення рівня безробіття відбулося в усіх регіонах [4, с. 65]. Досить диференційованими є показники безробіття за окремими регіонами. В 2018 р.

Освіта, людський розвиток, зайнятість, ринок праці, міграція: регіональний зріз

найвищий рівень безробіття спостерігався у таких областях, як Полтавська (11,2%), Волинська (11,4%), Кіровоградська (11,6%), Донецькій (14,0%) та Луганській (15,1%) областях. Найнижчий рівень безробіття спостерігався у Харківській області (5,3%), місті Києві (6,2%), Київській (6,3%) та Одеській (6,4%) областях.

Під час аналізу такого явища, як безробіття населення, важливим є визначити його основні причини. Серед головних причин можна виділити: невисокий рівень заробітної плати, яку пропонують на ринку праці України; нестабільну політичну та економічну ситуацію в країні; значне перевищення пропозиції робочої сили над попитом; незадоволення працівників умовами праці [1, с. 45].

Позитивним явищем є зниження кількості зареєстрованих безробітних протягом досліджуваного періоду з 458,6 до 322,9 тис осіб та збільшення вакансій з 35,3 до 58,4 тис од. Щодо регіонів, то найбільше всього безробітних у 2018 р. було в таких областях, як Дніпропетровська (24,9), Харківська (20,8), Запорізька (19,1), Полтавська (18,9), Вінницька (18,7). Найменше всього зареєстрованих безробітних було зафіксовано в Закарпатській (5,1), Чернівецькій (6,0), Луганській (7,1), Волинській (8,1) та Івано-Франківській і Тернопільській (по 8,7) областях. Щодо вакансій, то найбільше в 2018 р. їх було в м. Києві (7,8), Дніпропетровській (6,4), Львівській (6,2), Київській (4,9) та Полтавській (3,7) областях. Найнижча пропозиція вакансій спостерігалась в Луганській (0,5), Черкаській (0,5), Херсонській (0,6), Донецькій (0,8) та Запорізькій (0,8) областях. Якісний склад заявлених вакансій залишається незмінним: зберігається невідповідність структури вакансій, що пропонуються професійно-кваліфікаційному складу зареєстрованих безробітних. У структурі вакансій, як і раніше переважає попит на робітничі професії з відносно низькою заробітною платою, непривабливими або важкими умовами праці. Отже, збереження й надалі подібної ситуації може негативно впливати на стан зареєстрованого ринку праці [8].

Велика роль у розвитку ринку праці відводиться державній службі зайнятості. Її ефективність визначається сукупністю факторів: взаємодія з профспілками і роботодавцями, трудове посередництво та профорієнтація, профнавчання, залучення безробітних до самозайнятості тощо [6, с. 58]. Крім того, державна служба зайнятості виконує соціально-захисну функцію, яка проявляється у виплаті допомоги по безробіттю, яка має на меті не ліквідацію безробіття, а зменшення її негативних наслідків на суспільство [6, с. 96]. Протягом досліджуваного періоду допомога по безробіттю зростає з 1 232 грн у 2014 р. до 2 876 грн у 2018 р. у середньому на 1 особу. В розрізі регіонів найвища допомога по безробіттю у середньому на 1 особу в 2018 р. спостерігалась у м. Києві (5 601), Київській (3 632), Полтавській (3 179), Львівській (3 125) та Дніпропетровській (3 069) областях. А найнижча в таких областях, як Рівненська (2 188), Івано-Франківська (2 426), Тернопільська (2 452), Закарпатська (2 527) та Волинська (2 577).

Отже, тенденції, що характеризують зайнятість та безробіття на регіональному рівні хоч і мають позитивну динаміку, але вона незначна і рівень безробіття ще й досі має загрозливий характер для соціальної безпеки держави. Заходами для поліпшення ситуації, що склалась, можуть бути: стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; збільшення фінансування заходів щодо надання ефективної підтримки пошуку робочих місць безробітним; преміювання підприємств, які сплачували страхові внески протягом більше двох років, без звільнень робітників; стимулювання підприємців до навчання, перекваліфікації та подальшого працевлаштування робочої сили; залучення приватного (як вітчизняного, так й іноземного) капіталу в райони зі стійким рівнем безробіття [2, с. 241-242; 7, с. 41; 8].

Власна імплікація отриманих результатів дослідження. Результати проведеного дослідження дають змогу стверджувати, що подолання безробіття в Україні можливе лише при виконанні запропонованих заходів на державному рівні шляхом удосконалення законодавства, що стосується ринку праці.

Список літературних джерел:

1. Бондаревська К. В., Аксьонова А. О. Особливості розвитку ринку праці України під впливом сучасних глобалізаційних процесів // Причорноморські економічні студії. 2019. – Вип. 38(1). – С. 43-47.
2. Волкова Н. В., Лінник А. О., Орел В. Ю. Аналіз безробіття в аспекті соціально-економічної безпеки держави. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. – Вип. 3 (08). – С. 238-242.
3. Економічна активність населення України 2018: Стат. Збірник / Державна служба статистики України, Київ 2019. – 205 с.
4. Замора О.І., Ярема Л.В. Сучасні проблеми ринку праці і зайнятості в Україні // Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». – 2019. – Вип. 3-2 (52). – С. 62-67.
5. Кириченко А. В. Вплив страхування безробіття на рівень соціальної безпеки України. Сучасні тренди та перспективи логістики, маркетингу, збутової діяльності плодоовочівництва в епоху цифрових технологій // Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Херсон, 20-21 вересня 2019 р.), Херсон, 2019. – С. 127-129.
6. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики: кол. монограф. / М. В. Туленков та ін. Київ : ІПК ДСЗУ, 2010. – 363 с.
7. Ткаченко І. В., Бейгул Т. О. Аналітичний огляд стану ринку праці в Україні: регіональний аспект // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6(1). – С. 37-41.
8. Торшин Є. О. Регіональний аспект безробіття в Україні. Ефективна економіка. 2014. № 8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3241>